

Hodnotová orientace mládeže z interkulturního rodinného prostředí

Aktuálnost témy

V ére širokej globalizácie sveta sa väčšinou riešia politické, ekonomické, sociálne a kultúrne aspekty tohto javu. Pohľad do vnútra rodiny je skôr zriedkavý. A práve touto cenou cestou sa vydal výskum autorky Mgr. Lenky Venterovej. V kontexte Českej republiky je to veľmi málo prebádaná téma a preto tematické zameranie dizertácie hodnotím veľmi vysoko.

Teoretické uchopenie problematiky

Autorka je veľmi dobre zorientovaná v teoretickej literatúre v spektre odborov, v ktorých sa táto práca pohybuje. Jej prehľad zahraničných knižných a časopiseckých zdrojov je obdivuhodný a vytvoril jej dostatočne spoľahlivú bázu pre vybudovanie teoretického základu a je oporou pre vlastný empirický výskum. Teoretická časť práce je spracovaná precízne.

Metodológia

Výskum autorky je založený na etnografickom prístupe. V českom prostredí je dostatočne silne etablovaná školská etnografia (Pražská skupina školní etnografie, Šedová a kol., Šalamounová a ď.), ktorá školu chápe predovšetkým ako súbor tried a ich činnosť ako vyučovanie/učenie sa, ktoré podrobne skúma. Autorka nešla týmto smerom. Zaoberá sa skôr „neškolskou“ etnografiou, v prostredí rodiny skúma, (okrem iného) aké hodnoty participantí preferujú vzhľadom k vzdelaniu a vzdelávaniu. V tom vidím výrazný výskumný prínos autorky.

Vo výskume boli použité tri metódy zberu dát, participačné pozorovanie, interview a málo známa metóda Credo Mem. Opis metodologického postupu je korektný a je veľmi podrobný. Napríklad výberu osôb a ich opisu autorka venovala 8 strán, pričom išlo len o 3 rodiny a ich členov.

Pokiaľ ide o plnenie kritérií kvality kvalitatívneho výskumu, najlepšie je dokumentovaná kredibilita, a to dôkladným opisom skúmaných rodín, práce s participantami, trianguláciou dát a opisom vzniku záverov. Dependabilita bola zabezpečená dlhodobým a opakovaným kontaktom so skúmanými rodinami. Transferabilita je síce diskutovaná, ale dáta nie sú vzťahované k podobným rodinám u nás a v zahraničí.

Etické zásady výskumu

Autorka veľmi dôsledne a starostlivo rešpektovala etické zásady výskumu. Aj keď tieto zásady sú dôležité v každom sociálnom bádání, v prípade etnografického výskumu, ktorý prebiehal tvárou v tvár a pri ktorom výskumník vstúpil do rodiny, je táto dôležitosť ešte vyššia. Nejde len o získanie poučeného súhlasu a anonymizáciu participantov, ale aj o korektný medziľudský vzťah, ktorý sa podaril postupne vybudovať so skúmanými rodinami.

Výskum a jeho výsledok

Sila etnografického výskumu spočíva v opisnosti. Túto potencialitu autorka bohato využila, jej dáta sú bohaté a členité. Na druhej strane, deskripcia samotná netvorí výsledok výskumu, je len jej sprostredkovateľom. Je potrebné vystúpiť o rovinu vyššie a zistenia „teoretizovať“. V tom ale autorka nebola silná. Záverečné kapitoly 7.1 až 7.4 sú založené na deskripcii – opakujú sa zistenia z predchádzajúcich častí, i keď zhustene. Aby som uviedol príklad, časť 7.2, kde majú kulminovať závery vo vzťahu k hodnote formálneho vzdelávania, sa väčšina textu venuje zhustenému opisu významu formálneho vzdelávania u troch skúmaných rodín. Chýba nadhľad – ale nie vo forme všeobecných výrokov ako “Na formálne vzdelávanie má jednoznačne vplyv rodina a škola.” (s. 102). Z tohto aspektu sú zistenia o životných hodnotách (7.1) spracované lepšie, sú menej opisné, výklad využíva relevantné kategórie (rodina, zamestnanie, hobby, viera atď.). Zdalo sa mi akoby oblasť vzdelávania poskytla málo príležitostí autorke na teoretizovanie výsledkov. Veľmi dobre je spracovaný Záver – ten vykompenzoval nedostatky kapitoly 7 - Závery a diskusia. (Text má dva závery.)

Splnenie cieľov práce

Práca si kládla za cieľ hľadať odpovede na štyri otázky. Prvá bola všeobecnejšia a týkala sa preferencií životných hodnôt. Ďalšie tri boli špecifickejšie a týkali sa interpretácie troch foriem vzdelávania (formálneho, neformálneho a informálneho) participantmi. Z textu však vyplýva, že nešlo o interpretáciu tohto vzdelávania *per se*, ale o to, ako tieto formy vzdelávania vzťahujú participantmi k sebe, k svojej súčasnej životnej skúsenosti a budúcim potrebám.

Aplikačné možnosti

Aplikačné možnosti práce vidím v poskytnutí poznatkov o špecifikách vzdelávania detí a mládeže z interkultúrneho prostredia, s využitím hlavne v predprofesijnej príprave študentov učiteľstva, pre ktorých je z veľkej časti táto problematika neznáma. Ako upozornila autorka (s 109), veľké potenciality sú v oblasti posilnenia komunikácie školy a rodiny z interkultúrneho prostredia. Učiteľom z praxe pomôžu zistenia pochopiť špecifiká takýchto žiakov a študentov a mať k nim kultúrne a edukačne citlivý prístup.

Formálna a jazyková stránka práce

Dizertačná práca je po formálnej stránke v poriadku, nevyskytujú sa v nej žiadne nedostatky, ktoré by sťažili čitateľnosť alebo zrozumiteľnosť textu. Jazyková úroveň je dobrá, štýl je jasný a zrozumiteľný a zodpovedá požiadavkám kladeným na tento typ práce. Jednotlivé kapitoly a podkapitoly majú ucelenú koncepciu a obsahovo korešpondujú so spracovávanou problematikou.

Publikačné výstupy doktorandky

Zoznam publikácií na konci práce ukazuje na 4 výskumné štúdie (3 sú zahraničné) a 5 konferenčných príspevkov (3 sú zahraničné). Všetky práce korešpondujú s tematikou

dizertácie. Ukazujú, že doktorandka si v priebehu štúdia plnila svoje publikačné povinnosti a že dizertácia netvorí jediný, aj keď veľmi dobrý, publikačný výstup.

Otázky

Z môjho pohľadu učiteľa, rodiča a prarodiča sa mnohé výskumné závery o vzťahu participantov k vzdelávaniu a vzdelaniu nezdajú kultúrne špecifické. Sú výsledky výskumu odrazom homogenizácie rodín v Českej republike bez ohľadu na ich interkultúrnu zakotvenosť? Alebo odrážajú skôr univerzálne hodnoty každej vyspelej spoločnosti?

Záver

Konštatujem, že ide o koncepčne ujasnenú a empiricky veľmi zaujímavú prácu, ktorá priniesla cenné výskumné zistenia. Práca dokumentuje odbornú zrelosť a vedeckú erudíciu doktorandky.

Práca spĺňa požiadavky kladené na dizertačnú prácu v Pedagogike. Odporúčam ju prijať k obhajobe a po jej úspešnom priebehu navrhujem, aby Mgr. Lenke Venterovej bol udelený akademický titul *philosophiae doctor*.

Zlín, 1.7.2020

prof. PhDr. Peter Gavora, CSc.,
oponent